

2017-12-18

Kommentar till Riksrevisionens rapport

I torsdags kom Riksrevisionens rapport om huruvida staten skapat förutsättningar för rättssäker tillsyn av gode män och överförmyndare. RFS instämmer i behovet av en utredning som ser över systemet i sin helhet, men anser inte att det ska leda till anställda gode män och förvaltare.

RFS ställer sig bakom flera av Riksrevisionens rekommendationer, till exempel behovet av en förvaltningsmyndighet med ansvar för tillsyn, officiell statistik, nationellt register samt samordning kring utbildning. Vi delar uppfattningen att avsaknaden av en central myndighet med övergripande ansvar är en av de största anledningarna till bristerna i systemet. Vi instämmer också i behovet av en utredning som ser över systemet i sin helhet. Däremot delar vi inte uppfattningen att denna ska resultera i en professionalisering av gode män och förvaltare i vissa fall. Vi vill även komplettera med resonemang kring svåra fall och civilsamhällets roll i det fortsatta arbetet för att utveckla godmanssystemet.

Systemet kan fortsatt bygga på ideella insatser

RFS anser att godmans- och förvaltaruppdragen även fortsättningsvis ska utföras av frivilliga. Idag har god man en unik möjlighet till insyn i myndigheternas biståndsbeslut och kan bidra till att upptäcka eventuella missförhållanden. För den som får stödet kan god man i många fall vara den enda kontakten som inte är med en tjänsteman, och det medmänskliga värdet är oersättligt. Att uppdraget är ett frivilliguppdrag motsäger inte att det ska utföras professionellt, det vill säga med huvudmannens bästa i fokus.

Det är allvarligt att det förekommer fall där gode män missköter sina uppdrag. Varje person som råkar ut för en oseriös god man är en för mycket. Därför behövs en central tillsynsmyndighet och tydliga riktlinjer både för att uppmärksamma oegentligheter och för att stödja gode män. RFS erfarenhet är dock att de allra flesta gode män är seriösa och gör betydande insatser. Den mycket negativa bild av gode män som sprids i media har fått stort utrymme i diskussionerna och ger en missvisande bild. I Riksrevisionens rapport finns en hänvisning till SVT-nyheters inslag som indikerar stora brister i systemet. RFS har dock flera gånger påpekat både sakfel och missuppfattningar i inslagen. Felaktig och ofullständig nyhetsrapportering, som bidrar till att samtliga gode män och förvaltare misstänkliggörs, kan inte ligga till grund för politiska ställningstaganden.

Staten behöver ta ansvar för att skapa ett rättssäkert system som tidigt kan fånga upp de gode män som missköter sina uppdrag, samt skapar goda förutsättningar för alla de som idag sköter sina uppdrag trots minimalt stöd.

RFS vill också påpeka att det inte finns några belägg för att rättssäkerheten för den enskilde skulle stärkas bara för att utförandet av godmanskap skulle flyttas över till kommunal, statlig eller privat regi. Även anställda kan missbruka sin ställning, då upphör dessutom möjligheten till insyn utifrån och det finns risk för jäv. Återigen handlar det istället om att skapa ett system som både kan stödja och kontrollera gode män på ett professionellt sätt.

Svåra fall

I rapporten lyfts att behovet av gode män och förvaltare har ökat under en längre tid, sannolikt kommer fortsätta öka samt att det blir vanligare med svårare fall där myndigheterna har svårt att rekrytera frivilliga. I rapporten rekommenderas därför en analys av vilka uppdrag som kan utföras av anställda gode män. RFS ser svårigheterna i denna distinktion och att det skapar en risk att kommuner alltför lätt klassar fall som svåra för att det saknas metoder för att arbeta med rekrytering av gode män på ett professionellt sätt.

Här vill RFS ännu en gång betona vikten av att erbjuda rätt stöd till gode män. Med rätt matchning, stöd och utbildning finns det ingen motsättning i att även utmanande uppdrag utförs av en frivillig. Vid svåra fall kan överförmyndaren, förutom att erbjuda särskild utbildning, också överväga att tillsätta två gode män eller förvaltare i uppdraget. Det är också viktigt att myndigheterna i kommunen samverkar kring individer som har behov av extra stöd.

RFS vill dock understryka att ingen god man ska behöva utföra ett uppdrag på bekostnad av sin säkerhet. Det saknas statistik över hur ofta gode män/förvaltare utsätts för våld eller hot men i dagsläget är myndigheternas stöd till gode män som utsätts för hot eller våld i det närmaste obefintligt. Frågan är om god man/förvaltare i dessa fall alls är en lämplig insats, oavsett om det ska utföras av en frivillig eller en anställd. RFS uppmanar därför till fortsatt diskussion kring hur de personer som klassas som svåra fall ska få ett rättssäkert stöd från samhället.

Civilsamhällets roll i utbildningsfrågor och stöd

RFS ställer sig bakom Riksrevisionens rekommendation att regeringen tills dess en total översyn gjorts ger en av länsstyrelserna huvudansvar för att samordna tillsyn, utbildning, statistik samt råd och stöd på regional nivå. Vi anser dock att det måste finnas tydligare krav på samverkan med civilsamhället. RFS har under de senaste åren påpekat brister i såväl

utbildningsinsatser som statistikinsamling som ligger inom länsstyrelsernas ansvar. RFS har löpande erbjudit länsstyrelserna kompetensstöd, synpunkter och förslag på utformning av utbildningar och statistik. Tyvärr innehåller såväl utbildning som statistik som tagits fram av länsstyrelserna, som konstateras i rapporten, alldeles för stora brister och används sällan av överförmyndarna.

I rapporten framgår dock att överförmyndarna har stor nytta av utbildningar och information som tagits fram av frivilligorganisationer. I rapporten anges att över 70 procent av överförmyndarna använder RFS informationsmaterial Rollkoll i sina utbildningar av gode män och förvaltare. Bankföreningens material används ofta och många överförmyndare vänder sig till SKL:s jurist för råd och stöd snarare än till länsstyrelserna.

RFS delar Riksrevisionens åsikt att det är positivt att utbildningar, material och information tillhandahålls av andra aktörer än myndigheter. RFS föreslår därför att regeringen ser över möjligheten till statsbidrag för att möjliggöra frivilligorganisationers arbete på området. Civilsamhället har stor kunskap om gode mäns förutsättningar och om systemets utmaningar och bör därför ges större möjligheter att medverka i arbetet med att utveckla godmanssystemet.

Jenny Ögren
Förbundsordförande
072-700 64 46
jenny.ogren@rfs.se

Elin Molander
Projektledare Min rätt – Din roll
076-029 83 03
elin.molander@rfs.se